

Mai - Bygdeborger

Tema for månedens kulturminne i 2012 er ulike typer fornminner som finnes i Bærum. Med fornminner menes kulturminner fra før år 1537 e. Kr., det vil si før reformasjonen. Fornminnene representerer et tidsspenn på drøye 8000 år fra eldre steinalder til og med middelalder. Disse er automatisk fredet. I desember 2011 var det 150 lokaliteter med 549 automatisk fredete kulturminner i Bærum.

Bygdeborger

Bygdeborger sees på som våre eldste forsvarsverk. Disse befestningene er anlagt på et sted som er lett å forsvare i utgangspunktet ved at det er høytliggende og vanskelig å bestige. De dateres hovedsakelig til yngre romersk jernalder og folkevandringstid, som betyr at de skrives til 200-600 e.Kr. I Akershus fylke er det registrert omtrent 34 av disse forsvarskonstruksjonene, hvorav fire er i Bærum. Samtlige fire er å finne i Kolsåsmassivet – Kolsås, Gråmagan, Tyvenborn og Kløverkollen. Arkeologiske gjenstadsfunn på denne typen lokaliteter er sparsommelige, men ved andre lokaliteter i landet er blitt gjort funn av bosetningsnære gjenstander som spinnehjul, kleber, kvernsteiner og keramikk. Våpenfunn hører til sjeldenhetene.

Bygdeborgene ved Kolsås

I dag er det få spor igjen av disse festningsverkene, slik at det ikke bestandig er så lette å få øye på dem i terrenget. Ofte ser man bare restene av en lavere voll eller en sammenrast steinmur som strekker seg gjennom terrenget. Gjengs oppfatning er at denne vollen er fundamentet til palisader som igjen har vært den egentlige hindringen mot toppen. Bygdeborgene har vært anlagt slik at de har vært nærmest utilgjengelige fra naturens side på to eller tre sider. Gjenværende sider har blitt forsterket med palisader, slik at man har en enkel linje å forsvare.

Det kan antakelig skilles ut to hovedkategorier av bygdeborger, der den første gruppen med anlegg er anlegg som omslutter et forholdsvis stort areal og ligger på relativt tilgjengelige høyder i nærheten av samtidige bosetningsspor. Disse ser ut til å hovedsakelig være etablert i førromersk jernalder. Den andre gruppen er anlegg med mindre areal som ligger på bratte og utilgjengelige bergknauser lengre unna mulige bosetningsområder. De er fortrinnsvis bygget i yngre romertid-folkevandringstid. Disse forskjellene kan tyde på at borgene ikke har hatt samme funksjon til alle tider. Bygdeborgene i Kolsåsmassivet faller inn under den andre gruppen, som gjør det

nærliggende å tro at disse fire hadde en militærstrategisk betydning i sin tid.

Bygdeborgene har blitt brukt av lokalbefolkningen opp gjennom tidene til ulike formål, hovedsakelig til tilflukt fra ytre farer eller som samlingssteder. Slike steder knytter deg seg gjerne sagn og historier til. Tyvenborn i Kolsåsmassivet er ikke noe unntak. Tjuvenborgen skal etter sagnet ha fått navnet etter stortyven Ole Høiland som levde fra 1797-1848. I følge sagnet skal han ha gjemt en skatt her. Samme mann ranet Norges Bank for 64000 spesidaler.

De fire bygdeborgene i Kolsåsmassivet utgjør et ypperlig turmål en sen vårkveld. Det er her mulig å få med seg både kulturminner og en spektakulær utsikt over Bærum og Oslosfjorden .

Litteratur:

L. Skogstrand (2007): Kulturminner i skog

I. Ystgaard (1999): Tenem - Boliger og samfunn i førromersk jernalder - Spor, nr. 1/1999

E. Østmo og L. Hedeager (red.) (2005) - Arkeologisk leksikon - Pax forlag AS

Nettkilder:

<http://akershus.kulturnett.no>

<http://askeladden.ra.no>

<http://osloogakershus.miljostatus.no/>

Bjørn Christian Edvardsen